

Finanțat de
Uniunea Europeană

INSTITUTE FOR
WAR & PEACE REPORTING

Amicus Curiae

sesizările nr. 282a/2023 și nr. 60a/2024

AUTOR:

Pavel Cazacu, membru al Grupului de Experți

în domeniul Justiției (GEJ)

Angela Popil, membru al Grupului de Experți

în domeniul Justiției (GEJ)

Revizuit de:

Adrian Ermurachi,

Co-Director Executiv IPRE

Data: 15 august 2024

[#JustițiePentruMoldova](#)

Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană
și cofinanțat de Fundația Soros Moldova

Notă de limitare a responsabilității

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene și Fundației Soros Moldova. Conținutul acesteia reprezintă responsabilitatea exclusivă a proiectului „Asigurarea integrității, eficienței și independenței sistemului de justiție din Moldova – #JustițiePentruMoldova”, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat de Fundația Soros Moldova. Conținutul materialului aparține autorilor și nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Uniunii Europene și Fundației Soros Moldova.

REZUMAT

Prezenta Opinie are ca obiect sesizările [nr. 282a/2023](#) și [nr. 60a/2024](#) referitoare la controlul constituționalității unor prevederi din [Legea nr. 65 / 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție](#) și din [Legea nr. 252 / 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative](#), sesizări căror a fost atribuit număr unic de înregistrare „282a”.

Concluzia Grupului de Experți în Domeniul Justiției (GEJ) este că majoritatea prevederilor, a căror constituționalitate se solicită a fi verificată, au fost examinate și supuse unei analize profunde, inclusiv în mod repetat, de către Comisia de la Veneția, care s-a expus prin opiniile și avizele comunicate autorităților la etapa elaborării și adoptării Legii nr. 65/2023 și Legii nr. 252/2023. Autoritățile au modificat proiectele de lege, reflectând majoritatea recomandărilor înaintate de Comisia de la Veneția.

OBIECTUL SESIZĂRII

Sesizarea nr. 282a/2023.

La data de 29 decembrie 2023, Grigore Novac, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, a sesizat Curtea Constituțională privind controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 252/2023.

În particular, dl Grigore Novac a solicitat declararea drept neconstituționale a următoarelor sintagme și texte din lege:

- Sintagma de la articolul 4 alin. (4) – **„Comisiile de evaluare nu sunt autorități publice în sensul prevederilor Codului administrativ”** ;
- Sintagma de la articolul 11 alin. (5) – **„... ia în considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile persoanelor apropiate...”** ;
- Sintagma de la articolul 4 alin. (7) – **„din alte surse neinterzise de lege”** ;
- Sintagma de la articolul 5 alin. (3) – **„comisiile de evaluare prezintă anual Parlamentului, un raport despre activitatea lor în anul precedent”** ;
- Sintagma de la articolul 18 alin. (3) lit. b) – **„... dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea sau...”** ;
- Sintagmele de la articolul 11 alin. (2) lit. a) – **„în ultimii 5 ani, a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor sau, după caz, a procurorilor, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, în ultimii 10 ani, contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției europene pentru drepturile omului.”** ;
- Sintagma prevăzută la articolul 18 alin. (1) – **„... în baza dosarului de evaluare recepționat de la comisia de evaluare”** ;
- Sintagma prevăzută la articolul 18 alin. (2) – **„... ține cont de dovezile care confirmă săvârșirea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la art. 11 alin. (2) și (3).”** ;
- Articolul 18 alin. (6) – **„Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform prevederilor alin. (5) din prezentul articol:**
  - a) **nu are dreptul de a exercita funcția de judecător, de procuror, precum și alte funcții de demnitate publică timp de 5-7 ani** din data rămânerii definitive a hotărârii

consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova;

- b) este lipsit de dreptul la indemnizația unică de concediere prevăzută la art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecatorului sau, după caz, la art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură ;**
- c) este lipsit de dreptul la pensie specială prevăzută la art. 32 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cu menținerea pensiei generale pentru limită de vârstă conform condițiilor generale stabilite de Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii.”**
- Sintagma cuprinsă în articolul 14 alin. (1) „... Comisiile de evaluare pot primi de la orice persoană doar informațiile relevante despre subiectul evaluat și pot acumula de sine stătător informațiile respective”.
- Sintagmele articolului 16 alin. (3) „audierea are loc în ședință publică...”, articolului 18 alin. (4) „Hotărârea motivată se publică ...”.

Sesizarea nr. 60a/2024

La data de 7 martie 2024, Vlad Bătrîncea și Vladimir Voronin, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, au sesizat Curtea Constituțională privind controlul constituționalității a unor prevederi din Legea nr. 65 / 2023 și din Legea nr. 252 / 2023.

În particular, dnii Vlad Bătrîncea și Vladimir Voronin au solicitat declararea drept neconstituționale a următoarelor prevederi :

articolul 6 alin. (1) lit b) în cumul cu alin. (6) din Legea nr. 65/2023 și articolul 6 alin. (1) lit. b) în cumul cu alin. (6) din Legea 252/2023 (**despre membrii internaționali din componența CE**);

- articolul 11 alin. (2), alin. (3) din Legea nr. 65/2023 și articolul 11 alin. (3) din Legea nr. 252/2023, **în partea perioadei în care se autorizează evaluarea extraordinară a activității subiecților evaluării în scopul asigurării integrității judecătorilor și procurorilor, și a sporirii încrederii în justiție;**
- articolul 11 alin. (2) și (3) în cumul cu prevederile articolului 17 alin. (2) din Legea nr. 65/2023 și articolul 11 alin. (3) și articolul 18 alin. (2) și (3) din Legea 252/2023 (**criteriile de evaluare**);
- articolul 17 alin. (4) și (5) din Legea 65/2023 și articolul 18 alin. (5) și (6) din Legea 252/2023 (**sanctiunea și efectele nepromovării evaluării**);
- articolul 18 alin. (2)¹, pct. 2 alin. (2)² din Legea nr. 65/2023 și articolul 19 alin. (5), pct. 2 din Legea nr. 252 (**împuternicirile CSJ**).

La data de 19 aprilie 2024, Vlad Bătrîncea, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, a completat sesizarea 60a /2024, cu extinderea obiectului sesizării și asupra:

- articolului 3 alin. (2) lit. b) și alin. (3) din Legea 65/2023 și articolului 3 alin. (2) lit. c), alin. (4) din Legea nr. 252/2023 (**subiecții care nu sunt supuși evaluării**).

CADRUL NORMATIV RELEVANT

Sesizările se referă la controlul constituționalității unor prevederi din:

- *Legea nr. 65 / 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție (în vigoare din 06.04.2023);*
- *Legea nr. 252 / 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative (în vigoare din 22.08.2023).*

Autorii sesizărilor au invocat incidența următoarelor articole din Constituția Republicii Moldova: articolul 1 (*Statul Republica Moldova*), articolul 2 (*Suveranitatea și puterea de stat*), articolul 4 (*Drepturile și libertățile omului*), articolul 7 (*Constituția, Lege Supremă*), articolul 8 (*Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*), articolul 16 (*Egalitatea*), articolul 20 (*Accesul liber la justiție*), articolul 21 (*Prezumpția nevinovăției*), articolul 22 (*Neretroactivitatea legii*), articolul 23 (*Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), articolul 28 (*Viața intimă, familială și privată*), articolul 34 (*Dreptul la informație*), articolul 39 (*Dreptul la administrare*), articolul 46 (*Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*), articolul 48 – (*Familia*), articolul 53 (*Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică*), articolul 54 (*Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*), articolul 114 (*Înfăptuirea justiției*), articolul 115 (*Instanțele judecătorești*), articolul 116 (*Statutul judecătorilor*), articolul 120 (*Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri definitive*), articolul 122 (*Componenta Consiliului Superior al Magistraturii*), articolul 124 (*Procuratura*), articolul 125¹ (*Consiliul Superior al Procurorilor*), articolul 134 (*Curtea Constituțională*).

ARGUMENTELE PREZENTATE ÎN SESIZARE ȘI RELEVANȚA ARTICOLELOR DIN CONSTITUȚIE INVOCATE ÎN SESIZARE

Pentru o mai bună explicare și sistematizare a argumentelor invocate de către autorii sesizărilor, vom analiza cele 2 sesizări în mod separat. Astfel, autorii sesizărilor aduc critici de neconstituționalitate în privința următoarelor proceduri și texte de lege.

Sesizarea nr. 282a/2023

pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea 252/2023:

1. Articolul 4 alin. (3) - lipsa statutului de „autoritate publică” a Comisiilor de evaluare ar fi contrar articolelor 20, 124 alin. (1), 125¹ alin. (1), 53 alin. (1) și 54 alin. (1) din Constituție.
  - Cu privire la incidența articolului 54 din Constituție, în jurisprudența sa, Curtea a reținut că acesta nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența ingerinței într-un drept fundamental (a se vedea *HCC nr. 29 din 12 decembrie 2019, § 19; DCC nr. 28 din 12 martie 2020, § 18; DCC nr. 64 din 11 iunie 2020, § 21*).
  - Prevederile proiectului de lege 252/2023 au fost examinate și expertizate de către Comisia de la Veneția și Directoratul General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) de cel puțin 3 ori ([martie](#), [iunie](#) și [octombrie](#) 2023). Pentru că a fost

examinat inclusiv rolul, funcțiile și independența Comisiilor de evaluare, considerăm următoarele aspecte și constatări ca fiind relevante prezentei cauze:

- Comisia de la Veneția a confirmat constituționalitatea modelului de evaluare în care raportul Comisiei de evaluare va avea un caracter consultativ, iar CSM/CSP va lua decizia finală.¹
- Principala garanție împotriva utilizării abuzive a mecanismului de verificare este faptul că decizia de revocare a judecătorilor și a procurorilor rămâne de competența CSP și a CSM.²
- Suplimentar, cu referire la articolele 20, 124 alin. (1), 125¹ alin. (1), art. 53 alin. (1) din Constituție, constatăm că autorul nu a motivat în ce măsură prevederea contestată afectează normele constituționale menționate. Or, Comisiile de evaluare acționează în cadrul acestor proceduri de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor în calitate de organ de constatare a faptelor cu competențe extinse de investigare a corespunderii subiectului supus evaluării criteriilor de integritate etică și financiară.

Rapoartele comisiilor de evaluare, însoțite de dosarele subiectului supus evaluării, se comunică Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și / sau Consiliul Superior al Procurorilor (CSP), după examinarea cărora CSM și CSP decid dacă acceptă sau resping raportul de evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării de către persoana supusă evaluării.

Astfel, putem afirma că actul final în cadrul procedurii de evaluare externă a judecătorilor și / sau procurorilor care cad sub incidența Legii nr. 252/2023 este adoptat / emis de către CSP / CSM, acesta din urmă fiind actul administrativ individual prin care se finalizează procedura administrativă respectivă și care este supus controlului de legalitate în condițiile Legii nr. 252/2023 și Codului administrativ.

Altfel spus, activitatea Comisiilor de evaluare desfășurată în condițiile Legii nr. 252/2023 este mai degrabă o operațiune administrativă desfășurată în cadrul procedurii administrative derulate în fața CSM / CSP, care finalizează cu actul administrativ individual favorabil sau defavorabil emis de autoritatea publică competentă – CSM / CSP, hotărâre care poate fi contestată în ordinea contenciosului administrativ în fața Curții Supreme de Justiție.

În acest context, potrivit articolelor 24 alin. (2) din Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională și 39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizările trebuie să fie motivate. În situații similare, Curtea a notat că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformități cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează cu un argument. Dacă ar proceda la examinarea unor asemenea sesizări, Curtea i-ar înlocui pe autorii acestora la formularea unor critici de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu (a se vedea *DCC nr. 99 din 10 august 2023, § 18*).

- În final, pentru că, Comisia de la Veneția nu a criticat formula actuală, întrucât autorul sesizării a eșuat să argumenteze incidența unui drept fundamental, considerăm că

¹ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului European referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, martie 2023, par. 13, 14 Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf,

² Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului European referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, martie 2023, par. 26, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf.

lipsa „statutului de autoritate publică” potrivit legii naționale este mai degrabă un aspect de oportunitate, respectiv nu identifică o problemă de constituționalitate.

2. Articolul 11 alin. (5) - luarea în considerare la evaluare a averii, cheltuielilor, veniturilor persoanelor apropiate ar fi contrar articolelor 4, 21, 23, 28, 54, 48 din Constituție.

- Referitor la articolele 4, 23 și 54 din Constituție, Curtea a precizat în jurisprudența sa că ele nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorul sesizării trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție. (a se vedea *DCC nr. 43 din 31 martie 2022, § 26; DCC nr. 80 din 17 iunie 2022, §§ 22-23; DCC nr. 138 din 29 septembrie 2022, § 34*).

Suplimentar, referitor la articolul 23 din Constituție, Curtea Constituțională a decis că nu-i impune legislatorului obligația definirii tuturor termenilor folosiți în cuprinsul normelor de drept substanțial. În acest context, pornind de la principiul aplicabilității generale a legilor, Curtea reține că formularea lor nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai curând la categorii generale, decât la liste exhaustive. Astfel, multe legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare și aplicare depind de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară (a se vedea *DCC nr. 104 din 19 iulie 2022, § 23*).

- Cu privire la incidența articolului 21 din Constituție, Curtea a reiterat că acest articol este aplicabil doar în cazul procedurilor penale (a se vedea *HCC nr. 16 din 3 octombrie 2023, § 29*).
- În continuare, deși invocă pretinsa încălcare a art. 48 din Constituție, în argumentele sale, autorul a prezentat în esență critici de neconstituționalitate prin raportare la articolul 28 din Constituție (*Viața intimă, familială și privată*).

În particular, norma contestată implică verificarea persoanelor apropiate subiectului evaluat de către comisia de evaluare. Considerăm relevante constatările Comisiei de la Veneția:

- Decembrie 2021: lista persoanelor apropiate trebuie să fie restrânsă și esențială, de vreme ce nu este clar dacă aceste persoane apropiate au un drept de veto în ceea ce privește cooperarea lor cu evaluarea și dacă aceste persoane au un rol important în facilitarea oportunităților legitime ale candidatului. Potrivit Comisiei, un membru de familie îndepărtat sau un fost partener de afaceri ar putea utiliza această capacitate pentru a contracara aspirațiile legitime ale candidatului și că terțul este pus în dificultate și suportă o ingerință în dreptul la viața privată pentru un scop în care s-ar putea să nu aibă niciun interes.³
- Martie 2023: „având în vedere amploarea exercițiului de evaluare, care se poate referi la conduita, bunurile, averea și cheltuielile judecătorilor/procurorilor și a persoanelor afiliate acestora, proiectul de lege ar trebui să stabilească unele limite cu privire la tipul de informații care poate fi solicitat și obținut. În special, proiectul de lege nu conține

³ Avizul comun al Comisiei de la Veneția și al Direcției Generale pentru Drepturile Omului și Statul de Drept a Consiliului Europei privind unele măsuri referitoare la selecția candidaților pentru funcții administrative în cadrul organelor de autoadministrare a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, § 27, Decembrie 2021, Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)046-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)046-e)

excepții cu privire la informația potențial auto-incriminatoare, informația privilegiată (secretul profesional al avocatului), informațiile medicale sau alte informații cu caracter privat. Dreptul la viață privată și de familie, prevăzut la articolul 28 din Constituție și la articolul 8 din Convenția europeană a drepturilor omului trebuie respectate în ceea ce privește judecătorii și procurorii evaluați.”⁴

- Mai mult, potrivit Opiniei nr. 21 (2018) a Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni privind prevenirea corupției printre judecători, s-a remarcat faptul că unele țări au extins obligația de declarare a averii la soții și alte rude apropiate ale judecătorilor⁵.
  - Observăm că în opiniile sale, Comisia de la Veneția nu a invocat o problemă de constituționalitate, însă a menționat importanța existenței garanțiilor în prevenirea abuzurilor. Astfel, în condițiile în care în procedura evaluării se ia în considerare averea persoanelor apropiate, cu condiția că, conținutul informațiilor este rezonabil și nu expune viața privată mai mult decât este necesar pentru prevenirea corupției, nu constituie o ingerință disproporționată în viața privată a acestora.
  - Mai mult, în Decizia de inadmisibilitate nr. 42/2023, Curtea a reținut că, în categoria persoanelor apropiate candidaților la funcția de membru a Consiliului, legislatorul a inclus, *inter alia*, soții, copiii, părinții, frații, surorile, bunicii, socrii, ginerii, nurorile (a se vedea articolul 2 din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale și articolul 33 alin. (4)-(5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate). Pentru ca verificarea integrității candidaților menționați să fie efectivă, precum și pentru a fi atins scopul Legii nr. 26, adică pentru a consolida integritatea membrilor Consiliului și încrederea societății în organele de autoadministrare a judecătorilor și în justiție, legislatorul a impus și verificarea averii persoanelor apropiate candidaților. Cu toate acestea, Curtea observă că persoanele apropiate candidatului sunt persoane terțe și au dreptul de a se apăra singure de eventualele acțiuni care le afectează viața privată. Prin urmare, Curtea conchide că acest capăt al sesizărilor reprezintă o *actio popularis* (a se vedea, *DCC nr. 42 din 6 aprilie 2023, §§ 126-127*).
  - Chiar dacă cele 2 sesizări se referă la procedura de vetting, considerăm aplicabile *mutatis mutandis* concluziile de mai sus și în prezenta cauză.
3. **Articolul 4 alin. (7) și articolul 5 alin. (3) - finanțarea Comisiilor de evaluare din surse neinterzise și obligația de a prezenta raport anual în Parlament ar fi contrar articolelor 124 și 125¹ din Constituție.**
- În cele 3 opinii ale sale, Comisia de la Veneția și DGI nu au examinat celelalte elemente ale mecanismului de verificare/evaluare, care ar putea afecta independența și eficiența CE (cum ar fi autonomia lor bugetară, structura internă, stabilitatea mandatului membrilor CE, procedura de concediere a acestora, nivelul remunerației acestora

⁴ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, martie 2023, par. 85, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf.

⁵ <https://rm.coe.int/ccje-2018-3e-avis-21-ccje-2018-prevent-corruption-amongst-judges/16808fd8dd>, par. 37

etc.). Totuși, Comisia de la Veneția a afirmat că aceste elemente nu au fost identificate ca potențial problematice de interlocutori în cadrul întâlnirilor online.⁶

- Potrivit articolelor 24 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea trebuie să fie motivată. În situații similare, Curtea a notat că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformității cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează cu un argument. În acest context reiterăm că, Curtea nu poate înlocui pe autorii sesizării la formularea unor critici de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu (a se vedea *DCC nr. 124 din 5 octombrie 2023, § 25*) Astfel, considerăm că nu este demonstrată contrarietatea dintre textul contestat și normele constituționale invocate, iar aceste capete de cerere urmează a fi respinse ca fiind inadmisibile.
- În final, ținând cont că, Comisia de la Veneția nu a criticat formula actuală, întrucât autorul sesizării a eșuat să argumenteze incidența unui drept fundamental, considerăm că finanțarea Comisiilor de evaluare din surse neinterzise de lege și obligația de a prezenta raport anual în Parlament, este mai degrabă un aspect de oportunitate, respectiv nu identificăm o problemă de constituționalitate.

4. **Articolul 18 alin. (3) lit. b) - respingerea raportului de evaluare și dispunerea, o singură dată, a reluării procedurii de evaluare în cazul constatării unor circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovare ar fi contrar articolelor 20 și 54 din Constituție.**

- Cu referire la incidența articolului 20, menționăm că nu poate fi aplicabil pentru că prevederea contestată se referă la examinarea rezultatelor evaluării de către Consiliul Superior al Magistraturii sau de către Consiliul Superior al Procurorilor, dar nu de către instanța de judecată. Or, persoana interesată poate contesta ulterior decizia CSM/CSP în ordine judiciară, iar Curtea Supremă de Justiție are competența de a examina atât în fapt, cât și în drept (a se vedea *art. 19 din Legea 252/2023*). Astfel, nu se constată o legătură de cauzalitate dintre norma contestată și dreptul de acces liber la justiție, garantat de articolul 20 din Constituție.
- Argumentele autorului din sesizare cu privire la referința la considerentele Curții Constituționale nu sunt întemeiate, deoarece Hotărârea CC nr. 5 din 14.02.2023⁷ se referă la competența CSJ, iar în speță, ar. 18 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 252 / 2023 ține de competența CSM/CSP.
- Referitor la articolul 54 din Constituție, Curtea a precizat că acesta nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorul sesizării trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție.

⁶ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului European referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor par. 45, martie 2023, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf

⁷ Hotărârea CC nr. 5 din 14 februarie 2023. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=822&l=ro>

Finanțat de
Uniunea Europeană

- Având în vedere cele indicate *supra*, considerăm că nu a fost demonstrată incidența articolelor invocate de autor și prin urmare, capetele de sesizare nu pot fi supuse examinării în fond.
5. Articolul 11 - nepromovarea evaluării ca urmare a **comportamentului arbitrar** sau a **emiterii unor acte arbitrare** în ultimii 10 ani, contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o **decizie similară a fost contrară** Convenției europene pentru drepturile omului ar fi contrar articolelor 54, 120, 23 și 20 din Constituție.
- Referitor la articolele 54 și 23 din Constituție, Curtea a precizat că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție (a se vedea *DCC nr. 12 din 6 martie 2024, § 21*). Suplimentar, articolul 23 din Constituție nu-i impune legislatorului obligația definirii tuturor termenilor folosiți în cuprinsul normelor de drept substanțial. În acest context, pornind de la principiul aplicabilității generale a legilor, Curtea reține că formularea lor nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai curând la categorii generale, decât la liste exhaustive. Astfel, multe legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare și aplicare depind de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară (a se vedea *DCC nr. 104 din 19 iulie 2022, § 23*).
  - Cu referire la incidența articolelor 20 și art. 120 din Constituție, menționăm că această redacție a articolului a fost examinată de Comisia de la Veneția în Opinia sa din octombrie 2023, pe care a considerat-o ca fiind „acceptabilă, întrucât rămâne în limitele unor situații definite în mod restrâns”⁸. De menționat că, autoritățile au modificat prevederile respective ca urmare a recomandărilor Comisiei de la Veneția din martie 2023.⁹
6. Articolul 18 alin. (1) și alin. (2) - **examinarea de către CSM/CSP a rezultatelor evaluării în baza dosarului de evaluare recepționat de la comisia de evaluare și va ține cont de dovezile care confirmă săvârșirea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la art. 11 alin. (2) și (3)** ar fi contrar articolelor 54, 124 și 125¹ din Constituție.
- Autorii afirmă că prevederile contestate limitează aria de verificare realizată de CSM/CSP, or, CSM/CSP este limitat în examinare la dosarul prezentat de Comisie, precum și de dovezile care confirmă vinovăția, făcând o prevalare a probelor ce confirmă vinovăția în coraport cu nevinovăția, fiind astfel încălcat principiul egalității armelor, legalității și lipsei de arbitrar.

⁸ Avizul comun de monitorizare al Comisiei de la Veneția și al Direcției Generale pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) a Consiliului European la avizul comun privind proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, 9 octombrie 2023, para. 19, Disponibil : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2023\)035-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)035-e),

⁹ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului European referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor par. 55-56, martie 2023, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf

- Potrivit Comisiei de la Veneția, având în vedere rolul constituțional al CSM/CSP, aceste instituții ar trebui să poată întreprinde singure măsurile suplimentare necesare și să ia o decizie fără a retrimite cauza Comisiei de evaluare.¹⁰
- Analizând prevederea contestată nu considerăm că atribuțiile CSM/CSP sunt limitate, or sintagma „va ține cont de dovezile ...” nu urmează a fi interpretat ca o obligație a CSM/CSP de a examina în exclusivitate aceste categorii de informații. Este mai degrabă o garanție a analizei informațiilor examinate în cadrul evaluării.
- Ținând cont de rolul constituțional al CSM/CSP, de împuternicirile acestora, dar și de faptul că, Curtea Supremă de Justiție poate examina materialele cauzei atât în drept, cât și în fapt, nu se învederează o problemă de constituționalitate.

7. art. 18 alin. (6) lit. a), b), c) - efectele nepromovării evaluării ar fi contrar art. 43, art. 39, art. 47, art. 21, 22 din Constituție

- Examinând proiectul de lege cu privire la reforma Curții Supreme de Justiție, Comisia de la Veneția a stabilit că existența sancțiunilor, inclusiv dure, sunt necesare în cadrul procesului de evaluare.

76. (...) În redactarea sa actuală, se pare că judecătorului care eșuează sub aspectul integrității la procesul de evaluare i se oferă o altă funcție judiciară, în ciuda faptului că el sau ea nu a reușit să depășească suspiciunea de lipsă de integritate și acest eșec a fost făcut public. Textul ar trebui să fie mai clar în acest sens. Trebuie subliniat că în cadrul procedurilor obișnuite, nerespectarea cerințelor de integritate duce la o sancțiune disciplinară, nu la un transfer. Având în vedere că Moldova este una dintre țările în care corupția reală și/sau percepută în sistemul judiciar este o problemă majoră de îngrijorare în rândul publicului, această prevedere destul de vagă transmite un semnal greșit în ceea ce privește voința politică de a lua toate măsurile necesare pentru a garanta și promova o cultură a integrității judiciare la toate nivelurile sistemului judiciar. Astfel, Comisia de la Veneția și DGI consideră că raportul negativ al Comisiei de Evaluare privind integritatea judecătorului ar trebui să declanșeze o sancțiune disciplinară stabilită de Consiliul Superior. Gravitatea sancțiunii ar trebui să depindă de gravitatea abaterii disciplinare. Transferul nu ar trebui să fie oferit atunci când sunt în discuție încălcări ale integrității. Situația este clar diferită pentru nerespectarea evaluării profesionalismului.¹¹

- Pentru că efectele nepromovării evaluării duc în mod direct la imposibilitatea de a exercita funcția de judecător/procuror, admitem că pot produce o ingerință în drepturile prevăzute la art. 43 din Constituție. Suplimentar, pentru că sancțiunile aplicate urmăresc în mod evident un scop legitim – verificarea integrității judecătorilor și procurorilor, urmează de analizată proporționalitatea măsurilor luând în calcul drepturile candidaților și interesul general legitim al mecanismului de evaluare.

¹⁰ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor par. 97, martie 2023, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf

¹¹ Opinia interimară comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului pentru Drepturile Omului (DHR) a Direcției Generale pentru Drepturile Omului și Preeminența Dreptului (DGI) a Consiliului Europei cu privire la Proiectul de lege privind reforma Curții Supreme de Justiție și procuraturii, octombrie 2019, Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)020-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)020-e)

Finanțat de
Uniunea Europeană

- Proportionalitatea sancțiunilor nepromovării evaluării a fost obiectul expertizării de către Comisia de la Veneția în mod repetat. Cele mai recente și mai relevante sunt cele adoptate pe parcursul anului 2023 (martie, iunie, octombrie). Cea mai importantă critică, respectiv recomandare făcută de către Comisia de la Veneția s-a referit la importanța existenței a câtorva măsuri/sanctiuni în funcție de gravitatea faptei (individualizarea sancțiunii).¹²
- În ultima Opinie a Comisiei de la Veneția din octombrie 2023, a fost acceptată modificarea operată la art. 18 alin. (6) lit. a) care prevede posibilitatea de a dispune interdicția profesională nu în mod automat pentru o perioadă de șapte ani, dar pentru o perioadă cuprinsă între cinci și șapte ani. Potrivit Comisiei de la Veneția, această abordare introduce un grad de diferențiere de la caz la caz, reprezentând o modificare pozitivă.
- Referitor la lipsirea candidatului de indemnizație unică de concediere și dreptul la pensie specială urmează de analizat dacă aceste sancțiuni/măsuri reprezintă o ingerință în drepturile prevăzute de art. 47 invocat de autori.
- Potrivit art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului și art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, indemnizația unică de concediere este condiționată de plecarea onorabilă din funcție. Astfel, în cazul comiterii unor fapte care discreditează justiția sau compromit cinstea și demnitatea de judecător, aceștia nu vor avea dreptul la indemnizație unică.
- Similar, referitor la lipsirea candidatului judecător de dreptul la pensie specială, Legea nr. 544/1995 stabilește că pensia pentru vechime în muncă stabilită în condițiile alin. (1)–(3) se calculează și se plătește doar judecătorilor demisionați și judecătorilor eliberați din funcție în legătură cu atingerea plafonului de vârstă.
- La acest capitol, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că în cazul în care persoana în cauză nu îndeplinește¹³ condițiile legale prevăzute de dreptul intern pentru acordarea oricărei forme speciale de prestații sau pensii, nu există o ingerință în drepturile prevăzute de art. 1 din Protocolul nr. 1.¹⁴
- Pentru că, candidații vor fi lipsiți de niște prestații care sunt condiționate de un anumit comportament, considerăm constatările Curții Europene relevante, astfel încât putem afirma că nu există o ingerință în drepturile prevăzute de art. 43 din Constituție.
- Cu privire la incidența articolului 21 din Constituție, Curtea a reiterat că acest articol este aplicabil doar în cazul procedurilor penale (a se vedea *HCC nr. 16 din 3 octombrie 2023*, § 29).
- Cu privire la articolul 22 din Constituție, Curtea reține că acesta garantează, în concordanță cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Articolul 22 garantează împreună cu articolele 1 alin. (3) și 23 alin.

¹² Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor par. 101, martie 2023, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf

¹³ Bellet, Huertas și Vialatte împotriva Franței (dec.), pct. 5, Disponibil : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-30636>

¹⁴ Rasmussen împotriva Poloniei, pct. 71, Disponibil : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92429>

(2) din Constituție standardul calității legii penale substanțiale (a se vedea *DCC nr. 13 din 14 martie 2024, § 18*).

8. art. 14 (1) – „... **Comisiile de evaluare pot primi de la orice persoană doar informațiile relevante despre subiectul evaluat și pot acumula de sine stătător informațiile respective** ar fi contrar art. 28, art. 23 din Constituție

- Referitor art. 28 din Constituție, constatăm că autorul sesizării nu a argumentat nici incidența articolului, nici în ce modalitate ar fi încălcată prevederea constituțională. Potrivit articolelor 24 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea trebuie să fie motivată. În situații similare, Curtea a notat că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformității cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează cu un argument. Dacă ar proceda la examinarea unei asemenea sesizări, Curtea i-ar înlocui pe autorii acesteia la formularea unor critici de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu (a se vedea *DCC nr. 124 din 5 octombrie 2023, § 25*)
- Referitor la prevederea contestată, inițial, în anul 2019, Comisia de la Veneția a statuat că „prevederea este neclară și vagă, mai ales ținând cont de faptul că judecătorii trebuie adesea să ia decizii nepopulare.¹⁵ Prin urmare, Comisia de la Veneția a recomandat stabilirea mai precisă a relevanței și valoarea probantă a unor astfel de informații în stabilirea faptelor.” Considerăm că prevederile alin. 10 din art. 14 stabilește garanții cu privire la relevanța și valoarea probantă a informațiilor recepționate de către Comisia de evaluare. Astfel, nu considerăm că prevedea contestată ridică probleme de neconstituționalitate.
- Referitor la articolul 23 din Constituție, Curtea precizează că acesta nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorul sesizării trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție (a se vedea *DCC nr. 12 din 6 martie 2024, § 21*).

9. art. 16 alin. (3) și art. 18 alin. (4) - audierea are loc **în ședință publică...**”, Hotărârea motivată **se publică ...**” ar fi contrar art. 28, art. 21 din Constituție

- Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că atingerile aduse reputației unui individ trebuie să prezinte un anumit nivel de gravitate și să fie atât de ample încât să producă un prejudiciu exercițiului personal al dreptului la respectarea vieții private. Această condiție este valabilă pentru reputația socială în general și pentru reputația profesională în special (a se vedea *Denisov v. Ucraina [MC], 25 septembrie 2018, § 112*).
- În opinia sa din octombrie 2023, Comisia de la Veneția a statuat că prevederea a fost modificată potrivit recomandărilor Comisiei. Acesta prevede în prezent mai multe motive pentru a dispune audieri în ședință închisă. Judecătorul/procurorul are dreptul

¹⁵ Opinia interimară comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului pentru Drepturile Omului (DHR) a Direcției Generale pentru Drepturile Omului și Preeminența Dreptului (DGI) a Consiliului Europei cu privire la Proiectul de lege privind reforma Curții Supreme de Justiție și procuraturii, par. 71, octombrie 2019, Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)020-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)020-e)

să solicite o audiere într-o ședință închisă, iar Comisia de Evaluare poate refuza o astfel de solicitare numai din motive întemeiate. Comisia de la Veneția a statuat că noua redacție a legii stabilește garanții eficiente pentru a proteja interesele persoanelor evaluate și corespunde recomandării sale.¹⁶

- Ca urmare a constatărilor Comisiei de la Veneția, în coroborare cu lipsa argumentelor relevante ale autorilor, considerăm că prevederea contestată nu ridică probleme de neconstituționalitate.
- Cu privire la incidența articolului 21 din Constituție, Curtea a reiterat că acest articol este aplicabil doar în cazul procedurilor penale (a se vedea *HCC nr. 16 din 3 octombrie 2023, § 29*).

Sesizarea nr. 60a/2024 privind controlul constituționalității a unor prevederi din Legea 65/2023 și din Legea 252/2023:

1. art. 6 alin. (1) din Legea 65 și art. 6 alin. (1) din Legea 252 - **prezența celor 3 membri internaționali în Comisiile de evaluare**, ar fi contrar art. 1 alin. (1) și (3); art. 2; art. 7; art. 39 din Constituție.
  - Cu privire la incidența articolelor 1 alin. (3) și 7 din Constituție, Curtea reiterează că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale.¹⁷
  - Cu privire la prezența internațională în Comisiile de evaluare, Comisia de la Veneția a făcut mai multe clarificări :
    - Participarea unei componente internaționale în Consiliul de Etică este o garanție necesară pentru o astfel de măsură excepțională în Ucraina, care stabilește un echilibru între independența membrilor CSJ și necesitatea asigurării integrității acestora.¹⁸
    - Comisia de evaluare, care este formată din șase membri, aprobă raportul de verificare cu majoritatea voturilor membrilor, dintre care doi sunt membrii delegați de partenerii internaționali de dezvoltare. Această formulare este binevenită și urmează recomandarea relevantă a Comisiei de la Veneția și a DGI.¹⁹
    - Comisia de la Veneția a confirmat constituționalitatea modelului de evaluare în care raportul Comisiei de evaluare va avea un caracter consultativ, iar CSM/CSP va lua decizia finală.²⁰ (inclusiv cu prezența membrilor internaționali)

¹⁶ Comisia Veneția, oct 2023, par. 16, Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2023\)035-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)035-e)

¹⁷ DCC nr. 43 din 31 martie 2022, § 26; DCC nr. 80 din 17 iunie 2022, §§ 22-23; DCC nr. 138 din 29 septembrie 2022, § 34

¹⁸ Ucraina – Opinia comună urgentă a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) a Consiliului European cu privire la proiectul de lege privind modificarea anumitor acte legislative privind procedura de alegere (numire) a membrilor Consiliului Superior de Justiție (CSJ) și activitățile inspectorilor disciplinari ai CSJ (Proiectul de lege nr. 5068), Par. 59, Disponibil : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf=CDL-AD\(2021\)018-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf=CDL-AD(2021)018-e)

¹⁹ Comisia Veneția, oct 2023, par. 8, Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2023\)035-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)035-e),

²⁰ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului European referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor par. 13, 14 Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf

- Principala garanție împotriva utilizării abuzive a mecanismului de verificare este faptul că decizia de revocare a judecătorilor și a procurorilor rămâne de competența CSP și a CSM.²¹
  - În același timp, observăm că autorii nu au adus argumente relevante privind incidența articolelor 2 și 39 din Constituție asupra unei pretinse încălcări a suveranității ca urmare a prezenței membrilor internaționali în Comisia de evaluare. În situații similare, Curtea a notat că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretinsei neconformități cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează cu un argument. Dacă ar proceda la examinarea unor asemenea sesizări, Curtea i-ar înlocui pe autorii acestora la formularea unor critici de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu (a se vedea DCC nr. 99 din 10 august 2023, §18).
  - În final, pentru că, Comisia de la Veneția nu a criticat formula actuală, din contra a salutat modificările operate, pentru că autorul nu a argumentat potențiala incidență, respectiv încălcare a dispozițiilor constituționale, considerăm că nu a fost identificată o problemă de constituționalitate.
2. art. 11 alin. alin. (2) și (3) din Legea nr. 65/2023 în partea perioadei de evaluare, și art. 11 alin. (3) din Legea nr. 252, în partea perioadei în care se autorizează evaluarea extraordinară a activității subiecților evaluării ar fi contrar art. 16, 22, 23 și 54 alin. (2) din Constituție.
- În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat că stabilirea întinderii perioadei supuse evaluării urmărește realizarea mai multor obiective importante, și anume să asigure securitatea juridică și caracterul definitiv al deciziilor și să protejeze potențialii pârâți de revendicările bazate pe fapte care au avut loc în trecutul îndepărtat care ar putea fi dificil de combătut. Cu toate acestea, trebuie luate în considerare și particularitățile proceselor de verificare a activelor utilizate la scară largă. În opinia Curții, având în vedere că bunurile personale sau familiale se acumulează în mod normal pe parcursul vieții profesionale, stabilirea unor limite temporale stricte pentru evaluarea bunurilor ar restrânge și ar afecta în mare măsură capacitatea autorităților de a evalua legalitatea tuturor activelor dobândite de către persoana care este verificată pe parcursul carierei sale profesionale. În acest sens, o evaluare a bunurilor manifestă anumite particularități, spre deosebire de procedurile disciplinare obișnuite, care impun acordarea unui grad mai mare de flexibilitate autorităților statului pentru aplicarea prescripțiilor legale, în concordanță cu obiectivul de restabilire și de consolidare a încrederii publicului în sistemul de justiție și asigurarea unui nivel ridicat de integritate așteptat de la membrii sistemului judiciar.²² Constatările respective au fost considerate relevante de către Curtea Constituțională.²³

²¹ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor par. 26, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf

²² Xhoxhaj v. Albania, 9 februarie 2021, §§ 348-349

²³ Decizia CC nr. 42 din 06.04.2023, Par. 121-124, Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1355&l=ro>

- Comisia de la Veneția examinând perioada de evaluare, a invitat autoritățile să reducă perioada de evaluare. Potrivit noilor modificări, termenul de 15 ani a fost redus la 12.²⁴ Modificări ce au fost salutate de către Comisia de la Veneția.²⁵
  - Cu privire la incidența art. 16, 23 și 54 din Constituție, Curtea reiterează că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale (a se vedea *DCC nr. 43 din 31 martie 2022, § 26; DCC nr. 80 din 17 iunie 2022, §§ 22-23; DCC nr. 138 din 29 septembrie 2022, § 34*).
  - Cu privire la articolul 22 din Constituție, Curtea reține că acesta garantează, în concordanță cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Articolul 22 garantează împreună cu articolele 1 alin. (3) și 23 alin. (2) din Constituție standardul calității legii penale substanțiale (a se vedea *DCC nr. 13 din 14 martie 2024, § 18*).
3. art. 11 alin. (2) și (3) în cumul cu prevederile art. 17 alin. (2) din Legea nr. 65 și art. 11 alin. (3) și art. 18 alin. (2) și (3) din Legea 252/2023 (**consecvența certitudinii procedurale**), ar fi contrar art. 20, 21, 22, 23, 7, 1 alin. (3), art. 53, 54 alin. (2) din Constituție.
- Autorii sesizării au invocat critici în privința mai multor prevederi, însă argumentarea acestora se referă în exclusivitate la motivele de fond pentru evaluare, în special cu referire la criteriul „dubiilor serioase”. La acest capitol, Comisia de la Veneția a statuat că autoritățile au modificat prevederile respective în conformitate cu recomandările Comisiei.²⁶ Suplimentar, nici Curtea Constituțională nu a identificat probleme de constituționalitate referitor la termenul de „dubii serioase”.²⁷
  - Curtea a notat în jurisprudența sa că articolele 1, 7, 23 și art. 54 din Constituție nu pot fi analizate în mod individual, ci pot interveni dacă este constatată aplicabilitatea unei prevederi din Constituție (a se vedea *DCC nr. 177 din 15 decembrie 2022, § 24; DCC nr. 90 din 25 iulie 2023, § 19*). Suplimentar, Curtea reiterează că articolul 23 din Constituție nu-i impune legislatorului obligația definirii tuturor termenilor folosiți în cuprinsul normelor de drept substanțial. În acest context, pornind de la principiul aplicabilității generale a legilor, Curtea reține că formularea lor nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai curând la categorii generale, decât la liste exhaustive. Astfel, multe legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare și aplicare depind de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de

²⁴ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, martie 2023 par. 26, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf

²⁵ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, iunie 2023 par. 18, Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)023-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)023-e)

²⁶ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, iunie 2023 par. 17, Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)023-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)023-e)

²⁷ Decizia CC nr. 92 din 25.07.2023, par. 27, Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1403&l=ro>

drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară (a se vedea *DCC nr. 104 din 19 iulie 2022, § 23*).

- Cu privire la incidența articolului 21 din Constituție, Curtea a reiterat că acest articol este aplicabil doar în cazul procedurilor penale (a se vedea *HCC nr. 16 din 3 octombrie 2023, § 29*).
  - Cu privire la articolul 22 din Constituție, Curtea reține că acesta garantează, în concordanță cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Articolul 22 garantează împreună cu articolele 1 alin. (3) și 23 alin. (2) din Constituție standardul calității legii penale substanțiale (a se vedea *DCC nr. 13 din 14 martie 2024, § 18*).
  - În final, pentru că, Comisia de la Veneția a acceptat modificările operate, dar și pentru că autorul sesizării a eșuat să argumenteze incidența și relevanța unui drept fundamental, considerăm că nu a fost identificată o problemă de constituționalitate.
4. art.17 alin. (4) și (5) din Legea 65/2023 (examinarea de către CSM a rezultatelor evaluării) și art. 18 alin. (5) și (6) din Legea 252/2023 (examinarea de către CSM/CSP a rezultatelor evaluării), ar fi contrar art. 20, 21, 22, 23, art. 4, art. 1 alin. (3), art. 7, art. 53, art. 54 alin. (2), art. 116 din Constituție.
- Cu privire la incidența articolelor 1 alin. (3), 7, 23, și art. 54 din Constituție, Curtea reiterează că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale (a se vedea *DCC nr. 43 din 31 martie 2022, § 26; DCC nr. 80 din 17 iunie 2022, §§ 22-23; DCC nr. 138 din 29 septembrie 2022, § 34*).
  - Cu referire la incidența articolului 20, menționăm că nu poate fi aplicabil pentru că prevederea contestată se referă la examinarea rezultatelor evaluării de către Consiliul Superior al Magistraturii sau de către Consiliul Superior al Procurorilor, dar nu de către instanța de judecată. Or, persoana interesată poate contesta ulterior decizia CSM/CSP în ordine judiciară (a se vedea art. 19 Legea 282/2023 și art. 18 Legea 65/2023). Astfel, nu se constată o legătură de cauzalitate dintre norma contestată și dreptul de acces liber la justiție, garantat de articolul 20 din Constituție.
  - Cu privire la incidența articolului 21 din Constituție, Curtea a reiterat că acest articol este aplicabil doar în cazul procedurilor penale (a se vedea *HCC nr. 16 din 3 octombrie 2023, § 29* și jurisprudența citată acolo).
  - Cu privire la articolul 22 din Constituție, Curtea reține că acesta garantează, în concordanță cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Articolul 22 garantează împreună cu articolele 1 alin. (3) și 23 alin. (2) din Constituție standardul calității legii penale substanțiale (a se vedea *DCC nr. 13 din 14 martie 2024, § 18*).
  - Referitor la incidența art. 116 din Constituție, autorii nu aduc niciun argument. În acest context, potrivit articolelor 24 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizările trebuie să fie motivate. În situații

similare, Curtea a notat că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretenției neconformității cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează cu un argument. Dacă ar proceda la examinarea unor asemenea sesizări, Curtea i-ar înlocui pe autorii acestora la formularea unor critici de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu (a se vedea *DCC nr. 99 din 10 august 2023, § 18*). Referitor la invocarea repetată de către autori a sintagmei „dubii serioase”, reiterăm argumentele invocate pct. 4 din aceeași sesizare.

- În final, pentru că, Comisia de la Veneția a acceptat modificările operate, dar și pentru că autorul sesizării a eșuat să argumenteze incidența și relevanța unui drept fundamental, considerăm că nu a fost identificată o problemă de constituționalitate.
5. art. 18 alin. (2¹), pct. 2; alin. (2²) din Legea nr. 65/2023 și art. 19 alin. (5), pct. 2 din Legea nr. 252 (**împuternicirile CSJ**) ar fi contrar art. 20, art. 4, art. 53 și 54 alin. (2) din Constituție.
- Cu privire la incidența art. 4 și 54 din Constituție, Curtea reiterează că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale (a se vedea *DCC nr. 43 din 31 martie 2022, § 26; DCC nr. 80 din 17 iunie 2022, §§ 22-23; DCC nr. 138 din 29 septembrie 2022, § 34*).
  - În unul dintre avizele sale, Comisia de la Veneția a recomandat ca, Curtea Supremă de Justiție ar trebui să fie în măsură să ia o decizie finală într-o cauză privind demiterea unui judecător sau a unui procuror, și nu doar să trimită cauza la CSM/CSP sau Comisia de evaluare.²⁸ În avizul său din iunie 2023, Comisia de la Veneția a acceptat modificările operate.²⁹
  - În același timp, argumentele aduse de către autori cu privire la pretinsa limitare a accesului la justiția administrativă nu se confirmă. Or, potrivit prevederilor contestate, Curtea Supremă de Justiție examinează atât în drept (erorile procedurale grave), și în fapt (circumstanțele de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării). În conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția, Curtea Supremă de Justiție are capacitatea de a remedia, dar și păstrează rolul constituțional al CSM/CSP în calitate de factor decizional principal.³⁰
  - În final, pentru că, Comisia de la Veneția a acceptat modificările operate, dar și pentru că autorul sesizării a eșuat să argumenteze incidența și relevanța unui drept fundamental, considerăm că nu a fost identificată o problemă de constituționalitate.

²⁸ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, martie 2023 par. 100, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf

²⁹ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, iunie 2023 par. 26, Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)023-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)023-e)

³⁰ Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, martie 2023 par. 99, Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2023/CDL-AD2023005.pdf

Finanțat de
Uniunea Europeană

6. Art. 3 alin. (2) lit. b) și alin. (3) din Legea 65/2023 și a art. 3 alin. (2) lit. c), alin. (4) Legea 252/2023 (**subiecții care nu sunt supuși evaluării**) ar fi contrar art. 1 alin. (3), art. 4, art. 6, art. 20, art. 116 alin. (1) din Constituție.
- Cu privire la incidența articolelor 1 alin. (3), 4 din Constituție, Curtea reiterează că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale (a se vedea *DCC nr. 43 din 31 martie 2022, § 26; DCC nr. 80 din 17 iunie 2022, §§ 22-23; DCC nr. 138 din 29 septembrie 2022, § 34*).
  - Analizând argumentele autorilor observăm că acelea nu menționează incidența articolelor invocate în privința prevederilor contestate. Mai degrabă este o analiză/apreciere generală al unui scop ascuns al mecanismului de evaluare al judecătorilor. În acest context, reiterăm că potrivit articolelor 24 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizările trebuie să fie motivate. În situații similare, Curtea a notat că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformități cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează cu un argument. Dacă ar proceda la examinarea unor asemenea sesizări, Curtea i-ar înlocui pe autorii acestora la formularea unor critici de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu (a se vedea *DCC nr. 99 din 10 august 2023, § 18*).

CONCLUZII

Autorii celor 2 sesizări au invocat pretinsa neconstituționalitate a peste 17 prevederi, în unele situații articole întregi, din Legea nr. 252/2023 și Legea nr. 65/2023.

Observăm că au fost ridicate obiecții de neconstituționalitate în privința celor mai importante aspecte ale evaluării extraordinare a judecătorilor și procurorilor, în special:

- statutul și independența Comisiilor de evaluare;
- tipurile de motive pentru evaluarea extraordinară („dubii serioase”, „caracterul arbitrar”, proporționalitatea sancțiunii);
- procedura în fața Comisiei de evaluare și a celor două Consilii (CSM și CSP);
- competența Curții Supreme de Justiție.

Pentru că ambele legi au fost examinate și expertizate de către Comisia de la Veneția, în prezenta opinie au fost luate în calcul constatările și recomandările acesteia :

- Prevederile proiectului de lege 252/2023 au fost examinate și expertizate de către Comisia de la Veneția și Directoratul General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) de cel puțin 3 ori ([martie](#), [iunie](#) și [octombrie](#) 2023).
- Prevederile proiectului de lege 65/2023 au fost examinate și expertizate de 2 ori, în [Octombrie](#) și [decembrie](#) 2022.

De asemenea, au fost luate în considerare standardele internaționale în materie de drepturile omului, dar și constatările relevante ale Curții Constituționale.

Ca urmare a analizei celor 2 sesizări, constatăm că prevederile Legii nr. 252/2023 și prevederile Legii nr. 65/2023 corespund în mare parte constatărilor și recomandărilor Comisiei de la Veneția. Argumentele autorilor sesizărilor nu sunt în măsură să convingă asupra existenței problemelor de neconstituționalitate, fiind observată mai curând o problemă de interpretare și aplicare a prevederilor contestate, exercițiu care excede competențele Curții Constituționale.